

פסח

חד גדיא

הגאון רבי יוסף חיים מבבל, בעל "בן איש חי", ביאר בדרך זו את הפיוט "חד גדיא":

אם נתבונן בסיפור המעשה של "חג גדיא", תתעורר מאליה תמיהה גדולה: אמנם החתול נהג שלא כשורה כאשר אכל את הגדי, אך לעומתו הכלב בהחלט עשה כדין כאשר נשך את החתול הרשע. והמקל שהכהו בן הבליעל הוא, שהרי פגע בכלב שומר החוק והסדר, שרק נקם את נקמת הגדי האומלל, ומעתה האש ששרפה את המקל - יפה עשתה, כך נאה וכך יאה. והמים שכיבוה שלא כדין עשו, ועל כן עלינו לכאורה לומר "יישר כח" לשור ששתה את מי המריבה הללו, ומאידיך עלינו להתקומם נגד השוחט, שהניף את המאכלת על צוואר השור הצדיק ושחטו עד שפרחה נשמתו, ובהכרח נגיע לאור כל זאת למסקנה שמלאך המוות, שהמית את השוחט - כדין עשה, ומעתה תתעורר השאלה: מדוע העניש הקב"ה את מלאך המוות? או, אם לנסח זאת ביתר חריפות, לפי הגיון הפיוט, הרי שהקב"ה נהג שלא כהוגן...

אך התירוץ לזה הוא פשוט וברור: אכן פשוט וברור: אכן, לא כהוגן נהג החתול כאשר אכל את הגדי, אולם אין זה מענינו של הכלב להתעבר על ריב לא לו; איש לא מינהו לגואל הדם של הגדי, ועל כן צדק המקל שהיכהו, ולא צדקה האש ששרפה את המקל, וצדקו המים כשכיבו את האש, ולא צדק השור כששתה את המים, והשוחט צדק בשחיטת השור ומלאך המוות לא כדין עשה, ונמצא שהקב"ה הענישו כדין, א-ל-אמונה ואין עוול!

וכל זה אינו אלא משל על ענין יציאת מצרים, שהרי גם עליה ניתן להקשות מדוע נענשו המצרים, הרי הקב"ה גזר שעבוד על עם ישראל? אלא, כאשר גזר הקב"ה את השיעבוד, באמרו לאברהם אבינו "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" - לא אמר מי יהיה העם המשעבד, והמצרים הם שבחרו למלא תפקיד אכזרי זה, ועל כן אנו משיבים להם מעין התשובה ב"חד גדיא": השעבוד אמנם נגזר על ישראל, אבל אתם מה לכם שנכנסתם ומיניתם עצמכם לתפקיד המשעבדים? על כך נענשתם!

מקור: בן איש חי